

ลักษณะนิสัยการอ่านของครู

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิศา ชูโต

บทนำ

ครูเป็นบุคคลสำคัญในการถ่ายทอดศิลปวิชาการ อบรมบ่มนิสัย ตลอดจนเป็นตัวแบบอย่างให้แก่เด็กและเยาวชนในโรงเรียน ในแต่ละชั่วโมงเมื่อครูยืนหน้าชั้นเรียน ครูมีหน้าที่ส่ง “สาร” ให้แก่ผู้เรียน ในขณะที่ครูยืนสอนอยู่หน้าชั้นเรียนในฐานะผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ในองค์ความรู้มากกว่า สูงกว่าผู้เรียน “สาร” ที่ครูส่งเป็นสิ่งที่ครูได้สะสมเก็บรวบรวมไว้จากประสบการณ์ที่ยาวนาน และครูได้วิเคราะห์ย่อยองค์ความรู้นั้นๆ เป็นส่วนขั้นตอนเฉพาะเรื่อง และถ่ายทอดตามเทคนิควิธีการที่ได้ร่ำเรียนหรือทดลองมาแล้วให้เหมาะสมกับกลุ่มอายุผู้รับในห้องเรียนนั้นๆ

แม้ว่า “สาระ” ของสารที่ครูสอนส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ได้เขียนจัดเตรียมไว้แล้วอย่างเป็นระบบในหลักสูตร ประมวลการสอน คู่มือครู และตำราต่างๆ ก็ตาม แต่ก็มีรายละเอียดขององค์ความรู้ในสาขาวิทยาการต่างๆ เกิดขึ้นตลอดเวลา รวมทั้งเทคนิค แนวคิด และนวัตกรรมใหม่ๆ เกิดขึ้น ที่จะช่วยให้ผู้สอนส่ง “สาร” ให้มีประสิทธิภาพ และตรงกับกลุ่ม “เป้าหมาย” ซึ่งเปลี่ยนแปลงกันเข้ามารับสารรุ่นแล้วรุ่นเล่าอยู่ตลอดเวลา ถ้าครูไม่ขวนขวายเรียนรู้ รับรู้สิ่งใหม่ ครูก็จะเป็นบุคคลล้าสมัยตามเด็กไม่ทัน และ “สาร” ที่ครูส่งก็จะไม่มี ความหมายแก่ผู้รับ เพราะผู้รับและผู้ส่งอยู่กันคนละ “คลื่น” ดังนั้น การรับข่าวสารข้อมูลใหม่ๆ จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้เป็นครู ผู้ซึ่งต้องมีหน้าที่ถ่ายทอดข่าวสารข้อมูล

ผลทางตรงของการถ่ายทอดข่าวสารของครูที่มีต่อศิษย์นั้น มีมากมายมหาศาลยิ่งกว่าสื่อใดๆ ทั้งสิ้น เพราะเด็กอยู่กับครูในช่วงอายุที่พร้อมจะเปิดรับข่าวสารใหม่ ๆ และอยู่กับครูเป็นเวลานานปีจนกระทั่งเกิดเป็นนิสัย การสื่อสารของครูกับเด็กเป็นปฏิกริยาโต้ตอบกลับไปกลับมาได้สองทาง สามารถตรวจสอบแก้ไขเมื่อมีการรับสารหรือตีความผิดเป้าหมายได้ทั้งผู้รับและผู้ส่ง ครูผู้ส่งมีอิทธิพลเป็นตัวแบบต่อเด็ก ถ้าครูละเลยไม่ใช้โอกาสที่ได้รับสิทธิพิเศษดังกล่าวให้ประสบผลสำเร็จอย่างเต็มที่ หรือได้ผลต่ำกว่ามาตรฐานแล้ว ผลเสียย่อมจะเกิดแก่เยาวชนและประเทศชาติอย่างแน่นอน เพราะเด็กมิได้เรียนแต่ความรู้ที่ครูสอนเท่านั้น แต่จะเลียนแบบความไม่รู้ของครู รวมทั้งนิสัยต่างๆ ของครูติดตัวไปด้วย ครูที่มีนิสัยรักการอ่านจักเป็นตัวอย่างที่ดี เอื้อต่อการช่วยปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้แก่เด็กและเยาวชน อันเป็นการมอบสมบัติที่มีค่ามหาศาลให้แก่เด็กและเยาวชน

เนื่องจากวัฒนธรรมโรงเรียนคือวัฒนธรรมหนังสือ ลักษณะนิสัยการอ่านของครูจะสะท้อนวิธีการแสวงหาข่าวสารของครูได้ส่วนหนึ่ง ดังนั้น การศึกษาถึงลักษณะนิสัยการอ่านของครู การเปิดรับสารเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนเริ่มจากการเลือกเปิดรับ (Selective Exposure) การเลือกสนใจข่าวสาร (Selective Attention) การเลือกรับรู้ (Selective Reception) และการเลือกจดจำ (Selective Retention) จะช่วยให้ผู้ผลิตข่าวสารสำหรับสิ่งพิมพ์ต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน สามารถผลิตและปรับเนื้อหา ตลอดจนชนิดของสิ่งพิมพ์ให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของครู ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมและสนองความต้องการอ่านของครู อันจะส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาของไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการใช้เวลาว่างและนิสัยการรับสารประเภทสิ่งพิมพ์ของครู

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์แก่ครูทั่วประเทศ วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบการสุ่มหลายชั้น จำแนกตามเขตการศึกษา และระดับการศึกษา โดยกำหนดให้มีความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่าง 960 คน ปรากฏว่าได้แบบสอบถามคืนมา 457 ฉบับ (47.60%) ของกลุ่มตัวอย่าง และมีแบบสอบถามสมบูรณ์พอที่จะวิเคราะห์ได้ 394 ฉบับ เป็นแบบสอบถามของครูชาย 37% ครูหญิง 63%

เนื้อหาของแบบสอบถามประกอบด้วยประเด็นสำคัญๆ 4 ประการ คือ การใช้เวลาว่างของครู ประเภทและเนื้อหาสิ่งพิมพ์ที่ครูชอบอ่าน ความถี่ของการรับสารจากหนังสือพิมพ์และนิตยสาร และการได้มาซึ่งสิ่งพิมพ์นั้นๆ หลังจากการวิเคราะห์รายชื่อสิ่งพิมพ์ที่ครูชอบอ่านแล้ว ได้จัดทำบรรณานิติศน์ (Annotate Bibliography) ของหนังสือพิมพ์ นิตยสาร และวารสารที่ครูสนใจอ่าน เพื่อสะท้อนให้เห็นเนื้อหาของสิ่งพิมพ์นั้นๆ

สรุปผลการวิจัย

1. ครูที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครูสตรี เป็นครูระดับ 5-6 รองลงมาเป็นระดับ 3-4 และระดับ 7-8 ตามลำดับ เฉลี่ยเงินเดือนประมาณ 7,393 บาท ต่ำสุด 2,850 บาท สูงสุดเดือนละ 20,950 บาท เกือบทั้งหมด (86%) ทำหน้าที่เป็นครูปฏิบัติการสอน รองลงมาเป็นครูทำหน้าที่บริหาร (10%) และครูสนับสนุนการสอนตามลำดับ เฉลี่ยประสบการณ์ประมาณ 14 ปี

2. ครูใช้เวลาว่างอ่านหนังสือเป็นอันดับที่ 1 รองลงมาได้แก่ ดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ และเล่นกีฬาในหมู่ครูชาย ทำการฝีมือในกลุ่มครูหญิง ประเภทของสิ่งพิมพ์ที่ชอบอ่าน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หนังสือวิชาการ วารสารทางวิชาการ และพ็อกเก็ตบุค

3. ลักษณะการอ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และคอลัมน์ที่ครูสนใจอ่าน

3.1 หนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์ที่ครูนิยมอ่านมากที่สุดอันดับแรก ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ รองลงมาได้แก่ เดลินิวส์ และมติชน ตามลำดับ ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นผลของหนังสือพิมพ์ที่มียอดพิมพ์ที่สูงๆ รวมทั้งระบบจัดจำหน่ายที่แพร่กระจายดีตามลำดับ มีครูจำนวนประมาณ 1 ใน 4 ที่อ่านหนังสือพิมพ์มากกว่าสองฉบับ ครูส่วนใหญ่จะซื้อหนังสือพิมพ์อ่านเอง หรือหาอ่านในห้องสมุดโรงเรียนและจะใช้เวลาอ่านหนังสือพิมพ์ประมาณ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง ครูหญิงส่วนใหญ่ซื้อหนังสือพิมพ์อ่านเอง เพราะต้องการนำไปอ่านที่บ้านเมื่อมีเวลาว่าง โดยเฉลี่ยแล้วครูจะใช้เงินซื้อหนังสือพิมพ์เดือนละ 120 บาท

คอลัมน์ในหนังสือที่ครูอ่านมากที่สุด ได้แก่ ข่าวและการวิเคราะห์ข่าว ซึ่งนับว่าเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของหนังสือพิมพ์รายวัน นอกจากนี้คอลัมน์ที่สนใจอ่านรองๆ ลงมาคือ การศึกษาและการเมือง และข่าวเกล็ดปกิดกะต่างๆ ตลอดจนข่าวบันเทิง นวนิยาย และกีฬา สุขภาพอนามัย ตลอดไปจนถึงคอลัมน์โหราศาสตร์ แพชั่น ท่องเที่ยว ฯลฯ มีครูจำนวนไม่น้อยที่สนใจอ่านหนังสือพิมพ์ทั้งฉบับทุกคอลัมน์ หนังสือพิมพ์จึงเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่

สำคัญให้แก่ครู และมีครูจำนวนมากที่ใช้ข้อมูลข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ไปช่วยในการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชาสังคมศึกษา เพราะเป็นข้อมูลที่ทันสมัยมากกว่าตำราเรียน

3.2 นิติสาร

สิ่งพิมพ์ที่ครูนิยมอ่านรองจากหนังสือพิมพ์คือ นิติสาร นิติสารที่นิยมอ่านมากที่สุด ได้แก่ นิติสารผู้หญิงซึ่งเป็นนิติสารที่นิยมผลิตมากที่สุดในตลาดใกล้เคียงกับนิติสารของวัยรุ่น รองลงมาได้แก่ นิติสารประเภทข่าวและการวิเคราะห์ข่าว สุขภาพ-อนามัย ฯลฯ

ครูผู้หญิงชอบอ่านนิติสารสำหรับผู้หญิงมากเป็นอันดับ 1 รองลงมาคือ นิติสารประเภท คหกรรมศาสตร์ สุขภาพอนามัย นิติสารสำหรับผู้หญิงที่อ่านมากที่สุด ก็คือ นิติสาร **ขวัญเรือน กุลสตรี สกุลไทย หญิงไทย สตรีสาร แพรว และดิฉัน** ตามลำดับ สำหรับนิติสารประเภท คหกรรมศาสตร์ ซึ่งครูผู้หญิงชอบอ่านเป็นอันดับ 2 ได้แก่ นิติสารงานฝีมือ รองลงมาคือ นิติสารแม่บ้าน และนิติสารประเภทสุขภาพอนามัยซึ่งครูผู้หญิงชอบอ่านเป็นอันดับ 3 คือ นิติสาร **หมอบ้าน** และนิติสาร **ใกล้หมอ**

ครูชายชอบอ่านนิติสารเกี่ยวกับข่าวและการวิเคราะห์ข่าวเป็นอันดับ 1 รองลงมาอันดับ 2 และ 3 คือ นิติสารด้านวิทยาศาสตร์ และนิติสารสำหรับผู้หญิงตามลำดับ นิติสารประเภทข่าว และการวิเคราะห์ข่าวซึ่งครูชายชอบมากที่สุด คือ นิติสาร **มติชน รายสัปดาห์** รองลงมาคือ **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์** สำหรับนิติสารประเภทวิทยาศาสตร์ ซึ่งครูชายชอบอ่านเป็นอันดับ 2 ได้แก่ นิติสาร **อิเล็กทรอนิกส์** รองลงมาได้แก่ นิติสาร **วิทยาศาสตร์ ชัยพฤกษ์วิทยาศาสตร์ มติที่ 4** และนิติสาร **คอมพิวเตอร์รีวิว** สำหรับนิติสารผู้หญิงซึ่งครูชายชอบอ่านมากเป็นอันดับ 3 ได้แก่ นิติสาร **กุลสตรี** รองลงมาคือ **แพรว และขวัญเรือน**

นอกจากนี้พบว่า ประเภทของนิติสารซึ่งทั้งครูชายและครูหญิงชอบอ่าน ได้แก่ นิติสารประเภทข่าวและการวิเคราะห์ข่าว นิติสารสำหรับผู้หญิง นิติสารเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย นิติสารด้านศาสนา ปรัชญา ความเชื่อ นิติสารประเภทดาราและบันเทิง นิติสารเกี่ยวกับการสร้างและจัดตกแต่งบ้านและสวน นิติสารด้านการท่องเที่ยว นิติสารการศึกษา และนิติสารประเภทปกิณกะ ในขณะที่นิติสารบางประเภทมีเฉพาะครูชายเท่านั้นที่นิยมอ่าน ได้แก่ นิติสารด้านวิทยาศาสตร์ นิติสารเกี่ยวกับการกีฬา นิติสารเกี่ยวกับภาษาอังกฤษ นิติสารด้านเกษตรกรรม นิติสารเกี่ยวกับรถยนต์และรถจักรยานยนต์ และนิติสารสำหรับผู้ชาย ส่วนนิติสารเกี่ยวกับคหกรรมศาสตร์ แฟชั่น แม่และเด็ก มีเฉพาะครูผู้หญิงเท่านั้นที่นิยมอ่าน

ด้านเนื้อหาของนิตยสาร ครูนิยมอ่านเนื้อหาในนิตยสารที่ตนชื่นชอบทุกคอลัมน์ รองลงมาชอบอ่านเนื้อหาบันเทิงนวนิยายและปกิณกะ ทั้งครูชายและครูหญิงนิยมอ่านเนื้อหาในนิตยสารที่ตนชื่นชอบ ทุกคอลัมน์เป็นอันดับ 1 เหมือนกัน แต่ครูหญิงชอบอ่านบันเทิงนวนิยาย และคหกรรมศาสตร์เป็นอันดับ 2 และ 3 ตามลำดับ ในขณะที่ครูชายนิยมอ่านข่าวและวิเคราะห์ข่าว และปกิณกะ เป็นอันดับ 2 และ 3 ตามลำดับ

ครูส่วนใหญ่ใช้เวลาในการอ่านนิตยสารมากกว่า 1 ชั่วโมงถึง 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ แต่ครูชายส่วนใหญ่ใช้เวลาในการอ่านนิตยสารระหว่างครึ่งชั่วโมงถึง 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ สำหรับครูหญิงส่วนใหญ่ใช้เวลาอ่านนิตยสารสัปดาห์ละ 1-4 ชั่วโมง

ในการจัดหานิตยสารมาอ่านนั้น ครูส่วนใหญ่ซื้อด้วยเงินของตนเอง รองลงมาหาอ่านจากห้องสมุด และทั้งซื้อเองและอ่านจากห้องสมุด การชื่อนิตยสารของครู โดยเฉลี่ยใช้เงินประมาณ 120 บาทต่อเดือน

3.3 การอ่านวารสารเกี่ยวกับวิชาชีพครู

นอกจากหนังสือพิมพ์และนิตยสารแล้ว ครูมากกว่าครึ่งนิยมอ่านวารสารที่เกี่ยวกับวิชาชีพครูเป็นประจำ วารสารที่อ่านประจำได้แก่ วารสาร**วิทยากร** **มิตรครู** เป็นอันดับ 1 วารสารซึ่งครูนิยมอ่านเป็นอันดับ 2 คือ วารสารที่กรมเจ้าสังกัดหรือหน่วยงานระดับกรมเป็นผู้จัดทำ อาทิ วารสาร**สามัญศึกษา** วารสาร **สสวท** เป็นต้น

ครูส่วนใหญ่เมื่ออ่านวารสารเกี่ยวกับวิชาชีพครูแล้วจะอ่านทุกคอลัมน์ รองลงมานิยมอ่านคอลัมน์วิธีสอน และข่าวการศึกษา ทั้งครูชายและครูหญิงนิยมมากที่สุดก็คือการอ่านวารสารเกี่ยวกับวิชาชีพครูทุกคอลัมน์ รองลงมานิยมอ่านเรื่องอื่นๆ ในวารสาร และข่าวการศึกษา เป็นอันดับ 2 และ 3 ตามลำดับ

เนื้อหาสาระสำคัญที่ควรจัดไว้ในวารสารสำหรับครูที่สำคัญเป็นอันดับแรก คือ วิธีสอนแบบใหม่ๆ ลำดับ 2 และ 3 คือ การสร้างสื่อการสอน การผลิตและแหล่งยิ้มโสตทัศนูปกรณ์ ลำดับรองๆ ลงไปได้แก่ข้อความรู้ คำอธิบายเกี่ยวกับหลักสูตร ระเบียบการปฏิบัติราชการ การบริหาร วิธีการทำงานเพื่อเลื่อนตำแหน่งขึ้นเงินเดือน ฯลฯ เป็นที่น่าสังเกตว่า ครูส่วนใหญ่จะคิดถึงเนื้อหาในประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการเรียนการสอน การใช้วัสดุอุปกรณ์ในการถ่ายทอดและพัฒนาให้แก่เด็กซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย เป็นอันดับต้นๆ มากกว่าการเลื่อนลำดับขั้นของตนเอง

โดยสรุปจากการวิจัยหลายๆ เรื่อง รวมทั้งเรื่องนี้อยืนยันว่า ครูอยู่ในฐานะผู้มีหน้าที่ถ่ายทอดข่าวสาร ความรู้ ความจริง ให้แก่ศิษย์และอนุชนรุ่นหลัง ครูส่วนใหญ่ตระหนักถึง

ความสำคัญของข้อมูลข่าวสารดีจะช่วยทำให้ตนมีพัฒนาการที่ดีและมีประสิทธิภาพในการสอนครูจึงเป็นกลุ่มที่เปิดรับข่าวสารข้อมูลในการอ่านเฉลี่ยสูง ครูได้ประโยชน์จากข่าวสารที่รับจากสื่อมวลชนนำไปช่วยการเรียนการสอน นอกเหนือจากการที่ครูได้รับความบันเทิงรื่นรมย์ที่เกิดจากการอ่านหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ต่างๆ

บรรณานุกรม

นิตา ชูโต. **ลักษณะนิสัยการอ่านของครู.** กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2534.